

NOI DESCHIDERI TEXTUAL-TEMATICE ÎN DOMENIUL LITERATURII PENTRU COPII

Conf. univ. dr. Mircea Breaz
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

Începutul acestui secol evidențiază câteva dominante referitoare la (1) *fenomenul*, (2) *funcțiile* și (3) *importanța* literaturii pentru copii și tineri, care au fost observate, de altfel, încă de la sfârșitul veacului trecut. Între acestea, una dintre cele mai importante, respectiv (1) *reconsiderarea statutului estetic al literaturii pentru copii și tineret* a antrenat și recunoașterea faptului că (2) *funcțiile (valorile, rolurile) generale și particulare ale literaturii în general sunt și funcții ale literaturii pentru copii și tineret*, ceea ce a condus la un consens major asupra importanței literaturii în plan formativ: (3) *operele valoroase ale literaturii române și universale pentru copii și tineret au o contribuție fundamentală la formarea identității de sine și culturale a preșcolarilor și a elevilor de vârstă școlară mică*. În privința fenomenului în discuție, una dintre tendințele cele mai importante care au fost relevate ține, prin urmare, de reconsiderarea statutului estetic, a condiției, a *literarității* literaturii pentru copii și tineret, mai cu seamă din unghiul extensiei sferei sale de cuprindere. Literatura universului infantil și juvenil este aproape unanim înțeleasă acum ca literatură adevărată (propriu-zisă) și chiar ca literatură pe cale proprie (literatură de graniță sau de frontieră), așa după cum s-a observat în planul emergenței unor genuri textual-tematice sau ficționale de sinteză sau hibride, precum și a unor specii literare de aceeași natură. Credem că, pentru a trimitte la această inevitabilă extensie actuală a sferei literaturii pentru copii, cuvântul-cheie cel mai potrivit ar putea fi „**amalgam**” („amalgamare”), cu întreaga sa încărcătură lexicosemantică privitoare la amestecul frământat de elemente diferite, conducând la aliaje și alianțe noi, uneori de o neașteptată frumusețe hibridă, și, în cele din urmă, la o nouă omogenitate, de sinteză modernă sau postmodernă.

Ca atare, de **amalgamul literar (post)modern** țin (1) *amestecul* domeniilor de referință, realități naturale sau ficționale; (2) *transgresarea, depășirea* limitelor dintre domeniile ficționale și non-ficționale; (3) *interferența* genurilor și a speciilor literare accesibile copiilor (*întrepătrunderea, contaminarea* caracteristicilor categoriale); (4) *contaminarea, amestecul, noile aliaje sau alianțe* ale formelor și funcțiilor literare; (5) *suprapunerea, întrepătrunderea și relocarea* atribuțiilor specifice diferitelor instanțe literare sau nonliterare, din categoria agenților producerii sau ai receptării textului literar. De aici, cum remarcam anterior, *generalizarea sintezei literare postmoderne*, ca urmare

a tendinței de *hibridizare*, adică de naștere a unor genuri și specii noi, presupunând aliaje sau alianțe dintre cele mai neobișnuite, între forme și funcții literare, la rândul lor, dintre cele mai diferite. Din perspectiva celor trei criterii luate mai jos în considerare – și ele complementare – ne vom referi pentru început atât la **(I) „amalgamul” textual-tematic** (ca sinteză de teme și motive literare, de unde noile deschideri în discuție), cât și la **(II) „amalgamul” stilistic** (ca sinteză de registre stilistice) și la **(III) „amalgamul” estetic** (ca sinteză de arte, domenii și ideologii literar-artistice, ca sinteză de genuri și specii literare). Exemplele date vor fi numai din sfera romanului, dar observațiile sunt valabile și pot fi ilustrate și din perspectiva celorlalte genuri și specii accesibile copiilor.

I. „AMALGAMUL” TEXTUAL-TEMATIC (sinteza de teme și motive)

Nicolae Manolescu (2008: 1393-1394) a dat una dintre cele mai surprinzătoare explicații pentru „puținătatea și precaritatea literaturii române pentru copii și tineret”, ca și pentru dezinteresul criticii, inclusiv al aceleia din mediul academic, pentru acest domeniu aparte al fenomenului literarității: „Poate ar trebui să legăm acest dezinteres de absența, de pildă, a Bildungsromanului din literatura noastră (cu două sau trei excepții), a literaturii pedagogice, în definitiv. E drept că genul abundă doar în Germania, unde, de la Goethe la Siegfried Lenz, romanul este unul al formării individului, și are, probabil, la origine, protestantismul. Ortodoxia n-a părut atrasă de pedagogic, care presupune individualism. În principiu, situația ar trebui să fie aceeași și în țările catolice. Și probabil este, dincolo de poveștile lui Perrault, de *Cuore* și de *Micul Prinț*. Capodoperele absolute ale genului ne vin din nordul protestant și anglican, de la Andersen, Frații Grimm, Lewis Carroll, Selma Lagerlöff, Karen Blixen și atâția alții.”

Foarte radicală ca primă impresie, observația lui Nicolae Manolescu se dovedește justă la o privire mai atentă; mai întâi, pentru că recunoaște implicit și existența, și necesitatea – cel puțin pedagogică – a literaturii pentru copii; mai apoi, pentru că fenomenul în discuție nu e numai unul autohton și, în cele din urmă, pentru că opinia sa privește *capodoperele absolute* ale genului, ceea ce trimite la o puritate de gen ficțional foarte rară nu numai la noi, ci pretutindeni în lumea literară. Dacă luăm însă în considerare avatarurile moderne și postmoderne ale fenomenului *amalgamării textual-tematice, stilistice și estetice* la care ne-am referit anterior, virtuțile sale proteice care asigură, prin hibridizare, rezistența în timp, metamorfozarea și resurecția continuă a formelor literare, atunci avem suficiente rațiuni pentru a recunoaște, atât în literatura română pentru copii și tineret, cât și în cea universală, suficiente valori de referință

pentru a se constitui în adevărate istorii ale literaturii de gen. Aceasta este rațiunea celor câteva considerații pe care le vom face în acest sens, în continuare.

Din punct de vedere textual-tematic, **romanele formării** sunt uneori, în măsuri diferite, și romane sociale (frecvent autobiografice), și romane istorice, și romane de aventuri, și romane SF, ba chiar și romane polițiste, ca la Vlad Mușatescu, spre exemplu, în cheie comică (ciclul *Conan Doi*), sau la Petre Sălcudeanu, într-un registru mai grav, etic-reflexiv (*Bunicul și doi delincvenți minori, Detectiv la paisprezece ani*). Ilustrativ pentru această fuziune textual-tematică este cazul lui Constantin Chiriță, cu ciclul *Cireșarii* (I-V) (1968, Premiul URSS): „Marea notorietate a prozatorului se întemeiază însă pe ciclul de romane *Cireșarii* (început în 1956 și încheiat în 1968), care l-a impus ca pe cel mai important reprezentant al literaturii române pentru copii și tineret. Alcătuit din cinci volume (I – *Cavalerii florii de cireș*, II – *Castelul fetei în alb*, III – *Roata norocului*, IV – *Aripi de zăpadă*, V – *Drum bun, cireșarii!*), ciclul urmărește o suită de aventuri prin care trec membrii unui grup de adolescenți («cireșarii»), în intenția de a propune, pe o cale subtilă, câteva modele fermecătoare prin complexul de calități și de aptitudini pe care le ilustrează (Victor – «conducătorul», Ursu – «forța fizică», Tică – «descurcărețul simpatic» etc.). Literatură pentru tineret, în înțelesul cel mai înalt al cuvântului, *Cireșarii* (Premiul Uniunii Scriitorilor, traducere în bulgară, germană și maghiară) reabilitează ideea de «aventură» și de «mister», oferind un suport fondului romantic al cititorilor de orice vârstă.” (DLR, 1979: 100).

Romanul aventurii formative în copilărie sau adolescență implică, așadar, frecvent căi complementare de împlinire, adică parcursuri fundamentale ale devenirii existențiale, devenite mari teme epice, prin transfigurarea artistică a realității sau a irealității imediate. Între acestea, iubirea și creația, știința vieții, călătoria, cunoașterea lumii și cunoașterea de sine, școala și familia sau experiența războiului și a morții. Le întâlnim, în proporții variabile, și la scriitorii clasici, și la cei moderni sau contemporani. Între clasici sau moderni: Eugen Lovinescu (*Bizu*), Anton Holban (*Romanul lui Mirel*), Mircea Eliade (*Romanul adolescentului miop*), Ionel Teodoreanu (*Hotarul nestatornic și Drumuri*, din *La Medeleni, Prăvăle-Baba, Tudor Ceaur Alcaz*), Ion Călugăru (*Copilăria unui netrebnic*), Radu Tudoran (*Toate pânzele sus!*) sau Titus Popovici, care, în *Străinul*, ne dă și un roman al adolescentului rebel, al liceanului nonconformist. Între moderni și contemporani: Ada Orleanu (*Bun rămas, crânguri de alun, Ultima vacanță*), Demostene Botez (*Lumea cea mică*), Otilia Cazimir (*A murit Luchi. Cum am cunoscut eu lumea*), sau, la Al. Mitru (*Portretul dragosteii*), Costache Anton (*Seri albastre, Vica, Ochii aurii ai Roxanei, Colegi de clasă, Neuitatele vacanțe, Despărțirea de jocuri*,

Diminețile lungi, Vacanța), Sidonia Drăgușanu (*Într-o gară mică*), Vasile Băran (*Cuptorul de ars cărămidă*), Ioana Postelnicu, *Adolescenții* (1962), Virgil Tănase (*Apocalipsa unui adolescent de familie*).

În această ordine ilustrativă, am lăsat la urmă menționarea a două dintre capodoperele genului *kinderbildungsroman* din literatura noastră. Este vorba despre *Închide ochii și vei vedea Orașul* de Iordan Chimet (ultima ediție – 2014, una ilustrată) și despre *Întâmplări din Noaptea Soarelui de Lapte* de George Bălăiță (ultima ediție – 2011, una sensibil revizuită de către autor). Ambele romane sunt alternative românești la *Povestea fără sfârșit* de Michael Ende. Dacă primul, un „roman-basm (sau feerie)”, e mai mult decât o replică la *Alice în Țara Minunilor* de Lewis Carroll, cel de-al doilea, „un roman al cuvintelor”, e, la rândul-i, (mult) mai mult decât un *Mic-Print* autohton.

La rândul lor, romanele sociale, istorice sau de aventuri, ca și cele polițiste, cunosc aceeași structură compozită, al cărei amalgam textual-tematic și stilistic pare în măsură să le garanteze succesul și, uneori, însăși perenitatea literară (Ionel Teodoreanu, *Arca lui Noe*). Mai mult chiar, fie și numai prin talent inventiv și dezvoltare ingenioasă a intrigii (Nicolae Mărgeanu, *Cercul magic*; Haralamb Zincă, *Ochii doctorului King, Moartea vine pe bandă de magnetofon*; George Arion, *Atac în bibliotecă*), se ajunge uneori până la subminarea anumitor convenții de gen, precum cele specifice romanului polițist. Astfel, rezistența parodică față de formulele canonice și lipsa complexelor sau a prejudecăților literare face farmecul „falselor” romane polițiste scrise de Grigore Beuran (*Triplul mister. Fals roman polițist în 14 capitole*) sau Petre Sălcudeanu, cu câteva dintre piesele sale de rezistență din seria *Bunicul (Un biet bunic și o biată crimă, Un bunic și o biată aventură sau Un biet bunic și o biată cinste)*. Tot pentru exemplificarea acestei tendințe, lăsăm la urmă capodoperele direcției postmoderne de șarjare a canonului, într-un gen (pe nedrept) considerat minor. Este vorba de scrierile lui Vlad Mușatescu, cu parodiile criminalistice din ciclul „*Aventuri*” *aproximative* (I-III, 1984-1987) sau jocurile detectiviste din ciclul *Al. Conan Doi* (1974-1992), în egală măsură dezinhivate în invenție, dispoziție și elocvență ludică: *De-a v-ați ascunselea. Jocurile detectivului Conan*; *De-a puia-gaia. Jocurile detectivului Conan*; *De-a baba oarba. Jocurile detectivului Conan*; *De-a bâza. Jocurile detectivului Conan*; *Extravagantul Conan Doi*; *Unchiul Andi „detectivul” și nepoții săi*; *Unchiul Andi „detectivul” și nepoții săi ostrogoții*; *4 ostrogoți, unu mare și trei mici*.

Cel mai adesea, romanele de aventuri pentru copii și tineri sunt scrise în tonalitate comică (Nicolae-Paul Mihail, *Demascarea lui Turnesol*, *Întâmplări ciudate la miezul nopții*, *Aventurile unui soldat de plumb. Roman comic*) sau satirică (Nicolae-Paul

Mihail, *Potirul Sfântului Pancrațiu*; Corneliu Omescu, *Aventurile unui timid*), dar pot îmbrăca uneori și forme exotice, ca la Nicolae Frânculescu, în *Colții șacalului*, un roman de aventuri în „far-west”- ul american. Romanele polițiste de gen sunt de asemenea realizate preponderent în registrul umoristic, mai ales de extracție fantezist-burlescă (Tudor Vasiliu, *Trabantul Negru*, *Detectivi de București*; Nicolae-Paul Mihail, *Potirul Sfântului Pancrațiu*), dar unele dintre cele mai realizate artistice sunt cele de factură onirică, ca în cazul lui Corneliu Buzinschi (*Nuanța albastră a morții*, *Nuanța albastră a căderii*, *Divertisment cu măști*). Frecvent, trama polițistă complică și ea schema romanului de aventuri în realitatea exterioară sau în lumile interioare, cu sau fără virtuți formative evidente, în proze cu întâmplări stranii, sondând psihologic conflicte mai complicate (Alexandru Vona, *Ferestrele zidite*) sau descinzând în imaginarul SF: Horia Aramă, *Verde Aixa* (un microroman SF cu suspans cvasipolițist); Ion Marin Sadoveanu: *Akho și Tao. O poveste din vremea ghețarilor înalți*; Mioara Cremene, *Mărirea și decăderea planetei Globus*; Monica Pillat, *Corabia timpului*; Gabriela Melinescu, *Bobinocarii*; Ioan-Petru Culianu: *Hesperus*; *Mircea Opriță*, *Călătorie în Capricia. Cu adevărat ultima călătorie a lui Gulliver*.

Romanul-amalgam social (romanul biografic, romanul-document, romanul-anchetă, romanul-dezbatere etc. – Oscar Walter Cisek, Paul Anghel) e, prin urmare, și roman-cronică de familie (saga de familie – Ioana Postelnicu, Ioan Dan Nicolescu), dar și roman-problemă sau enigmă (Constantin Chiriță, Nicolae Mărgeanu, Grigore Beuran), roman-dilemă (Vasile Nicorovici), roman de moravuri sau de dragoste. De la această complexă formulă a realismului social și psihologic se revendică și romanele de moravuri din mediul școlii, evocând uneori și psihologia infantilă sau juvenilă, ca la Anton Holban (*Parada dascălilor*), Florin Grecea (*Însemnările unui adolescent*), Ion Hobana (*Orar de vacanță*) sau Eugenia Tudor-Anton (*Carouselul, Vară vrăjmașă*). Tot aici se înscriu și așa-numitele „romane sociale” pentru copii, care, la Al. Mitru, spre exemplu, sunt construite pe tema călătoriei, fie „în căutarea timpului pierdut” (*Întoarcerea lui Neghiniță*), fie „în căutarea idealului vieții” (*Bastonul cu mâner de argint*), iar la I.D. Sârbu, pe tema familiei (*De ce plânge mama. Roman pentru copii și părinți*, *Dansul ursului. Roman pentru copii și bunici*). Tot astfel, se poate observa că și romanul istoric e și roman istoric realist, de factură documentară și monografică (Oscar Walter Cisek), și roman-cronică istorică (Ion Minulescu, *Roșu, galben și albastru*), și roman de evocare și reconstituire istorică propriu-zisă, uneori cu tematică modernă (Dan Mutașcu, *Mirii cei triști*), dar și roman istoric de aventuri (Mihail Sadoveanu, *Șoimii*) sau roman haiducesc, fie în cheie tradițională (Eusebiu Camilar, *Valea hoților*;

Paul Constant, *Iancu Jianu, Haiducii*), fie în cheie modernă (Radu Nițu, *Vâlva codrului, Pădurea nu doarme*).

Rezumându-ne, spre exemplu, la dimensiunea textual-tematică a romanului de evocare și reconstituire istorică, considerăm indispensabilă – pentru mai mult decât evidentele sale virtuți formativ-educative în planul conștiinței identitare – multiplicarea ofertei de lectură a copiilor și tinerilor în această sferă, prin deschiderea absolut necesară de noi orizonturi textual-tematice asupra istoriei naționale. Câteva sugestii în acest sens, din proza modernă și contemporană:

- **Istoria veche**

- Epoca lui Burebista: Mihail Diaconescu, *Călătoria spre zei* (1982);
- Războaiele daco-romane: Marin Ioniță, *Capul lui Decebal* (1985); Al. Mitru, *Cântecul Columnei* (1981) (proiectarea în mit este una dintre modalitățile predilecte prin care sunt recreate istorii din vremea războaielor daco-romane, care fac obiectul acestei narațiuni mitologice și epopeice, inspirată din imaginile Columnei lui Traian);
- Memoria împăratului Traian: Vasile Andru, *Noaptea împăratului* (1979); Alice Botez, *Emisfera de dor – Roman istoric*, care își plasează subiectul în anii imediat următori campaniilor victorioase ale lui Traian în Dacia. Adevăratul protagonist trebuie socotit totuși Hadrianus (viitorul împărat), cel care se străduiește să convertească istoria în mit, conform unui scenariu al „mesagerului dac” și al „întemeierii”. Remarcabilă este funcția identitară relevată de mesajul cărții: „În *Emisfera de dor*, Hadrianus elaborează un scenariu mitologic prin care conferă un destin unui popor ca nu cunoscuse decât o istorie.” (Livi Petrescu, 1995: 333).

- **Evul Mediu autohton**

- Epoca lui Dimitrie Cantemir: Sarina Cassvan, *Între pană și spadă* (1963); Mihnea Gheorghiu, *Muschetarul lui Cantemir* (1990);
- Epoca lui Constantin Brâncoveanu, dar și Renașterea și umanismul românesc pre-brâncovenesc sau epoca barocă în Transilvania secolului al XVII-lea, evocată din perspectiva personalității eruditului umanist și muzician Ioan Căianu-Valachus: Mihail Diaconescu, *Culorile sângelui* (1973), *Adevărul retorului Lucaci* (1977), *Marele cântec* (1980): „Al doilea roman, *Culorile sângelui* (1973), cu o compoziție mai echilibrată, tradus și în limba germană, are în centrul acțiunii pe reputatul pictor de fresce și icoane, Pârvu Mutu, din epoca lui Brâncoveanu.” (DLR, 1979: 139);
- Domnia lui Vlad Țepeș: Ion Moise, *Ochiul dragonului* (2005, 2008, 2012);

- Perioada cuprinsă între domniile lui Vlad Țepeș și Neagoe Basarab: Alexandru Mitru, *Legenda valahă* (1979): *Săgeata căpitanului Ion* (1967), *Vulturii de foc*, 1970, *Strălucitoarea sabie*, 1976);
- Alte figuri inedite de domnitori moldoveni sau munteni: Dan Mutașcu, *Dans sub spânzurătoare* (1978); Ada Orleanu, *Cavalerul libertății*, I-II, București, 1968; *Doi ani de cutezanță* (1981); Marin Ioniță, *Rugurile din zori* (1982); Dumitru Almaș, *Alei, codrule, fârtate...* (1956), *Mihai Viteazul* (1966), *Frații Buzești* (1971);
- Epoca fanariotă: Horia Stancu, *Fanar* (1968); Moldova epocii fanariote: Ioan Dan Nicolescu, *După mine, o zi...* (1983);
- **Relațiile turco-române din secolul al XV-lea: Vasile Băran, *Diamantul viu* (1978);**
- **Istoria modernă**
- Revoluția lui Tudor Vladimirescu: Alexandru Mitru, *Domnul din Vladimiri* (1971); Dan Mutașcu, *Vara și iarna*, 1980), Paul Constant, *Tudor Vladimirescu* (1960);
- Revoluția de la 1848: Alexandru Antemireanu, *Din vremea lui Căpitan Costache* (1937); Pavel Bellu, *Fericita jale a Cumbriei* (1978);
- Perioada dintre Unirea Principatelor (1859) și sfârșitul secolului al XIX-lea, culminând cu evocarea epocii cuceririi independenței naționale din anii 1877-1878: Paul Anghel, *ciclul Zăpezile de acum un veac* (1977-1988);
- Războiul pentru Independență: Dan Mutașcu *Lunea cea mare* (1977), Ada Orleanu, *Evadare în timp* (1984);
- Răscoala lui Horea: Radu Selejan, *Roata fără sfârșit* (1984); Vlaicu Bârna, *Când era Horia împărat* (1962);
- Dispariția vechii boierimi și apariția burgheziei levantine: Ludovic Dauș, *Asfințit de oameni* (1932);
- Marea Unire din 1 Decembrie 1918: Mihail Diaconescu, *Sacrificiul* (1988); Horia Bădescu, *Joia patimilor* (1981);
- Primul Război Mondial: George Moroșanu, *Vârsta neuitării* (1973); Ada Orleanu, *Atunci au tras toate clopotele*, 1970; Demostene Botez, *Roman perpetuu* (1928); Vlaicu Bârna, *Romanul Caterinei Varga* (1960); Gheorghe Banea, *Mușchetarii din Balcani* (1982); Alexandru Bădăuță, *O carte trăită* (1979);
- Eroismul național în timpul celui de-al Doilea Război Mondial: Grigore Beuran, *În Valea Mureșului* (1964), *Regăsire* (1968), *Ora 23* (1970) și *Evadarea* (1976).

II. „AMALGAMUL” STILISTIC (sinteza de registre stilistice)

„Amalgamul” stilistic oferă, la rândul său, o largă paletă de registre expresive, între care și următoarele: **romanul-fantezie** (*romanul fantezist*): Constantin Mateescu, *Fantezie pentru trompetă-solo* (1976); Ion M. Dumitru, *Paștele cailor* (1970), *Povestea minunatelor călătorii* (1972) („Ion M. Dumitru a dat cele mai frumoase romane fanteziste din literatura postbelică” – Marian Popa, 2009); **romanul argotic**: Sânziana Pop, *Serenadă la trompetă* (1969); Sânziana Pop „se consacră printr-un roman ingenios și grav, *Serenadă la trompetă* (1969, Premiul Uniunii Scriitorilor), scris în stilul argotic și sportiv al «furioșilor» și care propune, prin personajul său central (Pinella), o replică feminină a lui Holden Caulfield – copilul teribil din romanul lui Salinger, *De veghe în lanul de secară.*” (DLR, 1979: 308); **romanul comic suprarealist**: Isac Peltz, *Viața cu haz și fără a numitului Stan* (1929); **romanul umoristic**: George Topârceanu, *Minunile Sfântului Sisoie* (1938); Tudor Vasiliu, romane umoristice, unele polițist-umoristice ori pseudo-SF: *Note de căsătorie* (1978), *Alandalu - țară experimentală pentru adulții fără capitală* (1996); **romanul-parabolă, parabolic**: Mihail Sadoveanu, *Ostrovul lupilor*; Felix Aderca, *Aventurile domnului Ionel Lăcustă-Termidor* (1932); Dan Mutașcu, *Bunul cetățean Arhimede* (1975), *Călătoriile lui Sindbad Marinarul* (1972); Vladimir Colin, *Grifonul lui Ulise*; **romanul parodic**: Teodor Mazilu, *Insectar de buzunar* (1956).

III. „AMALGAMUL” ESTETIC (sinteza conceptuală și formală)

Complementar „amalgamului” textual-tematic și stilistic, „amalgamul” estetic, ca sinteză de arte, domenii și ideologii literar-artistice, de genuri și specii literare, a validat multiple forme hibride de expresie literară, în fond și în formă, ca în cazul romanelor lui Ion M. Dumitru, spre exemplu, care pendulează între lirism, fantastic, parabolă, eseu, reportaj, dovedind o fantezie debordantă în toate planurile și direcțiile amalgamate. Oferim în continuare, tot cu titlu de sugestii de lectură, câteva ilustrări din variatele și inedite repertorii ale „amalgamului” estetic, deocamdată doar pentru uzul formatorilor din aria educației și a stimulării timpurii a interesului pentru literatură: **romanul în versuri**: Cicerone Theodorescu, *Pădurea de cleștar*, 1967); Vladimir Colin, *Xele, motanul din stele. O uluitoare aventură povestită pe îndelete în nouă capitole complete* (1984); **romanul fantezist și alegoric**: Ion M. Dumitru, (*Paștele cailor*, 1970, *Povestea minunatelor călătorii*, 1973, *Elfi la Brusa*, 1979, *Babilonul*, 1981, *Scribul și închipuirea*, 1984); Gheorghe Pituț, *Aventurile marelui motan criminal Maciste* (2006); **romanul poetic**: Tudor Arghezi, *Ochii Maicii Domnului* (1934), carte care celebrează iubirea maternă și devotamentul filial; peste timp, aceeași celebrare a iubirii infantile și juvenile

poate fi întâlnită și la prozatorii contemporani, precum în ultimul **roman-graffiti** al lui Constantin Abăluță, *Femei răspântii imprevizibile* (2015); **romanul cinematografic**: Platon Pardău, *Minunata poveste a dragostei preafericiiților regi Ulise și Penelopa* (1978); **romanul mitologic și epopeic sau epopeea-roman în versuri**: Dumitru Almaș, *Meșterul Manole* (1940); Al. Mitru, *Cântecul Columnei* (1981); Petre Dulfu, *Isprăvile lui Păcală. Epopee populară în 24 cânturi* (1907), *Gruia lui Novac. Epopee. Alcătuită din cântecele de vitejie ale poporului român*, cu ilustrații de A. Murnu, București, 1913; Anton Naum, *Povestea vulpei. Epopee eroi-comică* (1903); Camil Petrescu, *Papuciada sau povestea despre armata viteazului Papuc* (1956); **romanul simbolic**: Ioan Dan Nicolescu, *Sărbători marțiale* (1980); Ada Orleanu, *E pace noaptea asta-n codru sau Povestea cerbului Achite*, 1958; **romanul-snoavă, de inspirație folclorică**: Corneliu Buzinschi, *Păcală și Tândală* (1973); **romanul fantastic**, de explorare a arhaicului autohton, a resurselor gândirii magice din folclorul românesc: Cezar Petrescu, *Ciclul Fantasticul interior (Omul din vis, 1926; Simfonia fantastică, 1929; Baletul mecanic, 1931)*; Mircea Eliade, *Șarpele* (1937); **romanul autobiografic-memorialistic**: Ion Minulescu, *Corigent la limba română* (1929); Gala Galaction, *La răspântie de veacuri* (1935); Ion Vlasiu, *Drum spre oameni (I-III)* (Ediția a treia, 1970, trilogia existenței creatoare), *Am plecat din sat* (Ediția a patra, 1988, romanul copilăriei, al adolescenței și al primei tinereți); *Copil fermecat* (1984, romanul copilăriei); **romanul „indirect” sau romanul „transmis”**: Mircea Eliade, *Șantier* (1935) – jurnal de student); Alexandru Vona, *Ferestrele zidite* (1993) (romanul amintirii copilăriei în formula unui roman fantastic al aventurii interioare misterioase, în spațiul citadin); **romanul oniric** (formula prozei alegorice și parabolice de inspirație citadină, cultivând enigmaticul și, în general, insolitul): Mihail Diaconescu, *Visele au contururi precise* (1963); George Bălăiță, *Întâmplări din Noaptea Soarelui de Lapte* (1969); **romanul-feerie sau romanul-basm** (în proză sau în versuri): Iordan Chimet, *Închide ochii și vei vedea Orașul* (1979, 2014); Ștefan Augustin Doinaș, *Povești cum altele nu-s* (1974), *Povestea celor zece frați* (1976); **romanul biografic, cu caracter documentar și de popularizare a culturii, științei și civilizației**: Dumitru Almaș, *Neculai Milescu Spătarul* (1954); Radu Boureanu, *Viața spătarului Milescu* (1936); Dumitru Almaș, *Miron Costin* (1939); Sergiu Dan și Romulus Dianu, *Viața minunată a lui Anton Pann* (1929); Corneliu Buzinschi, *Duhul pământului* (1976); I.D. Bălan, *Copilăria lui Icar* (1975); Victor Ion Popa, *Sfârlează cu fofează* (1936), *Maistorașul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu* (1939); Felix Aderca, *Magellan* (1948), *Amiralul oceanului, Cristofor Columb* (1957).

Dacă am precizat anii primelor apariții ale majorității lucrărilor menționate aceasta a fost și pentru a marca în acest fel nemeritata uitare în care au căzut multe dintre ele. Reeditarea unora ne-a preocupat în vremea din urmă, cea mai recentă contribuție de acest fel fiind ediția ilustrată a capodoperei lui Jordan Chimet, romanul-basm *Închide ochii și vei vedea Orașul* (2014). Pe de altă parte, debuturile cu literatură pentru copii și tineret s-au dovedit, nu o dată, semnificative pentru carierele artistice ale unora dintre scriitorii noștri, anunțând sau, dimpotrivă, disimulând evoluții literare adesea surprinzătoare prin tranziții, starturi repetate, deveniri sau metamorfoze ulterioare. Acesta e cazul unor debuturi literare absolute, ca, spre exemplu, acelea din creația lui Horia Aramă, George Arion sau Antoaneta Bodisco. Opera lui Horia Aramă evoluează de la lirica pentru copii (*Păsări călătoare*, 1955; *Fumul, ploaia, un țânțar și-o pereche de-ochelari*), la proza SF (*Omul care are timp*, 1964). Creația lui George Arion evoluează similar, de la debutul cu lirică pentru copii (*Copiii lăsați singuri*, 1979), la debutul în proză, cu romanul polițist *Atac în bibliotecă* (1983). O traiectorie inversă poate fi însă observată la Antoaneta Bodisco, scriitoare din exil al cărei debut absolut este *Un puerto en el Mar Negro* (Madrid, 1946), un roman de aventuri pentru cititorii tineri, dar care va redebuta ulterior sub semnul liricului, publicând poezii în revista *Îndreptar* (Munchen, 1953). Dar asupra acestor metamorfoze și vârste ale devenirii literaturii pentru copii și tineret vom reveni într-o altă ordine interpretativă și, firește, cu o altă ocazie.

BIBLIOGRAFIE

- Breaz, M. (2011). *Literatura pentru copii. Repere teoretice și metodologice*. Cluj-Napoca: Editura ASCR.
- Manolescu, N. (2008). *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Pitești: Editura Paralela 45.
- Manolescu, N. (2014). *Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc*. Pitești: Editura Paralela 45.
- Micu, D. (1996). *Scurtă istorie a literaturii române*. III. București: Editura Iriana.
- Păcurariu, D. (coord.) (1979). *Dicționar de literatură română*. București: Editura Univers.
- Popa, M. (2009). *Istoria literaturii române de azi pe mâine*. București: Editura Semne.
- Rogojinaru, A. (1999). *O introducere în literatura pentru copii*. București: Oscarprint.
- Sâmihăian, F. (2007). *Investigarea și stimularea interesului pentru lectură al elevilor*. București: MEC.
- Zaciu, M.; Papahagi, M.; Sasu, A.; (coord.) (1995). *Dicționarul scriitorilor români*, Vol. 1, București: Editura Fundației Culturale Române.